

مسئولیت مدنی ناشی از زیانهای فناوری نانو

مؤلفان

حامد برومند

کارشناس ارشد حقوق تجارت بین الملل

شیوا کیانی

کارشناس ارشد حقوق خصوصی، دانش آموزنده دانشگاه آزاد اسلامی - واحد میمه

سروشنامه	: برومند، حامد، ۱۳۶۱
عنوان و نام پدیدآور	: مسئولیت مدنی ناشی از زیانهای فناوری نانو/ مولفان حامد برومند، شیبای کانی
مشخصات نشر	: تهران، کتاب آوا، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	: ۱۱۶ صفحه
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۲۶۸-۷
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص ۱۱۳-۱۱۶؛ همچنین به صورت زیرنویس
موضوع	: مسئولیت ناشی از خسارت‌های نانوتکنولوژی
موضوع	: Libability for nanotechnology damages*
موضوع	: مسوولیت(حقوق) (Law) Liability
موضوع	: نانوتکنولوژی Nanotechnology
شناسه افزوده	: کانی، شیوا، ۱۳۶۶
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۵ م ۴۱۳۲/ک ۴۱۳۲
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۶۰۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۰۵۱۷

مسئولیت مدنی ناشی از زیانهای فناوری نانو

انتشارات کتاب آوا

مؤلفان	: حامد برومند - شیوا کانی
ناشر	: کتاب آوا
چاپ و صحافی	: طیف نگار
نوبت چاپ	: اول ۱۳۹۵
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت	: ۷۰۰۰۰ ریال
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۶-۲۶۸-۷

نشانی مرکز پخش: تهران، خیابان انقلاب، خ ۱۲ فروردین، بن‌بست حقیقت، پلاک ۴، طبقه دوم

نشر کتاب آوا شماره‌های تماس: ۶۶۹۷۴۱۳۰ - ۶۶۴۰۷۹۹۳ - ۶۶۹۷۴۶۴۵

فروشگاه اینترنتی: www.avabook.com

نشانی فروشگاه: اسلامشهر، خیابان صیاد شیرازی، روبروی دانشگاه آزاد، جنب دادگستری

شماره تماس: ۵۶۳۵۴۶۵۱

کلیه حقوق و حق چاپ متن، کپی‌برداری، طرح روی جلد و عنوان کتاب، با توجه به قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان برای انتشارات کتاب آوا محفوظ است و متخلفین تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست مطالب

۹	چکیده:
۱۱	مقدمه:
۱۳	فصل اول: کلیات و مفاهیم بنیادی
۱۳	طرح بحث:
۱۳	مبحث اول: مفاهیم مرتبط با نانو تکنولوژی
۱۳	گفتار اول: معرفی فناوری نانو و کاربردهای آن
۱۳	بند ۱: معرفی
۱۵	بند ۲: کاربردها
۱۶	گفتار دوم: تاریخچه فناوری نانو
۱۸	گفتار سوم: اثرات فناوری نانو
۱۸	بند اول: اثرات فناوری نانو در کوتاه مدت
۱۹	بند دوم: اثرات فناوری نانو در میان مدت
۱۹	بند سوم: اثرات فناوری نانو در بلند مدت
۲۰	گفتار چهارم: تأثیرات نانو مواد بر سلامتی انسانها
۲۲	گفتار پنجم: مفهوم حادثه ناشی از نانو
۲۳	مبحث دوم: مفاهیم، قلمرو و ارکان مسئولیت مدنی
۲۴	گفتار اول: تعریف و مفهوم مسئولیت
۲۴	بند اول: تعریف مسئولیت
۲۵	بند دوم: مفهوم مسئولیت
۲۷	گفتار دوم: قلمرو مسئولیت مدنی
۲۷	بند اول: مسئولیت مدنی قراردادی
۲۹	بند دوم: مسئولیت مدنی غیر قراردادی
۳۱	گفتار سوم: ارکان مسئولیت مدنی
۳۱	بند اول: وجود ضرر
۳۲	الف: مفهوم ضرر:
۳۳	ب: اقسام ضرر:
۳۳	۱- ضرر مادی:
۳۵	۲- ضرر معنوی:
۳۶	ج: شرایط ضرر قابل جبران:
۳۶	۱- خطعی بودن ضرر:
۳۷	۲- شخصی بودن ضرر:

- ۳- مستقیم بودن ضرر ۳۸
- ۴- ضرر جبران نشده ۳۸
- ۵- قابلیت پیش بینی ضرر ۳۹
- بند دوم: فعل زیانبار ۴۰
- الف: مسئولیت ناشی از فعل شخصی: ۴۰
- ب: مسئولیت ناشی از فعل غیر: ۴۱
- ج: مسئولیت ناشی از مالکیت بر اموال و اشیاء: ۴۲
- د- سوم: رابطه سببیت بین ضرر و فعل زیانبار ۴۲
- الف: نظریه سبب نزدیک: ۴۳
- ب: نظریه سبب قدام در تأثیر: ۴۳
- ج: نظریه سبب برای اسباب: ۴۴
- د: نظریه سبب عدم وجود: ۴۴
- ذ: نظریه تساری مسئولیت ۴۴
- ر: نظریه ترکیبی ۴۵
- خلاصه بحث: ۴۶
- فصل دوم: اصول مسئولیت مدنی ناشی از تکنولوژی نانو** ۴۷
- طرح بحث: ۴۷
- مبحث اول: اصل مسئولیت محض ۴۸
- گفتار اول: بیان موضوع ۴۸
- گفتار دوم: مبنای مسئولیت محض نانو تکنولوژی ۴۹
- گفتار سوم: جدایی مفهوم مسئولیت محض و مسئولیت مطلق ۵۲
- مبحث دوم: اصل محدود نمودن مسئولیت بهره بردار ۵۳
- گفتار اول: بیان موضوع ۵۳
- گفتار دوم: دلایل اصل محدود نمودن مسئولیت بهره بردار ۵۴
- بند اول: توسعه ی فناوری نانو ۵۵
- بند دوم: عدم توانایی بهره بردار در جبران کامل خسارت ۵۵
- بند سوم: عدم وجود پوشش بیمه ای مناسب برای تمام خسارت ها ۵۶
- گفتار سوم: مصادیق اصل محدود نمودن مسئولیت بهره بردار ۵۶
- بند اول: محدودیت مسئولیت به مبلغ معین ۵۷
- بند دوم: محدودیت مسئولیت به زمان معین (مرور زمان) ۵۷
- مبحث سوم: اصل بیمه یا تضمین مالی اجباری ۵۸
- خلاصه بحث: ۶۲

۶۵	فصل سوم: ارکان مسئولیت مدنی ناشی از نانو تکنولوژی
۶۵	طرح بحث:
۶۵	مبحث اول: وقوع حادثه ناشی از نانو
۶۶	گفتار اول: ارتباط حادثه با تأسیسات نانو
۶۶	گفتار دوم: اثبات وقوع حادثه
۶۷	مبحث دوم: ورود خسارت ناشی از نانو تکنولوژی
۶۸	گفتار اول: اوصاف خسارت نانو
۶۸	بند الف: اوصاف مادی خسارت نانو
۷۰	بند ب: اوصاف حقوقی خسارت نانو
۷۱	گفتار دوم: ابعاد خسارت ناشی از نانو تکنولوژی
۷۱	بند اول: خسارات مالی
۷۱	الف: خسارات مادی
۷۳	ب: خسارات پولی
۷۴	۱- خسارات اقتصادی
۷۶	۲- خسارات اقتصادی صرف
۷۸	بند دوم: خسارات جانی و معنوی
۷۸	الف: خسارات جسمانی و خسارات اقتصادی ناشی از آن
۷۹	ب: خسارات معنوی
۸۰	مبحث سوم: رابطه ی سببیت
۸۱	گفتار اول: مشکلات اثبات رابطه ی سببیت
۸۲	گفتار دوم: تعدد اسباب در حوادث ناشی از نانو
۸۲	بند اول: نظریه برابری اسباب
۸۳	بند دوم: نظریه سبب متعارف و اصلی
۸۴	خلاصه بحث:
۸۷	فصل چهارم: شیوه های جبران خسارت ناشی از مسئولیت مدنی در اثر تأثیرات مبنی نانو تکنولوژی و مراجع صالح
۸۷	طرح بحث:
۸۸	مبحث اول: قواعد و ویژگیهای جبران خسارت
۸۸	گفتار اول: اصل عدم تبعیض بین زیان دیدگان بر اساس تابعیت یا اقامت گاه
۸۹	گفتار دوم: ایجاد اولویت در جبران بعضی از خسارت
۹۱	گفتار سوم: عدم لزوم جبران کلیه خسارات و دخالت دولت در جبران خسارت

۹۱	مبحث دوم: شیوه های جبران خسارت
۹۱	گفتار اول: شیوه های معمول
۹۲	گفتار دوم: سودمندی شیوه های معمول در مورد خسارات نانو
۹۴	مبحث سوم: وسایل تامین جبران خسارت
۹۴	گفتار اول: بیمه ی اجباری مسئولیت مدنی نانو
۹۶	گفتار دوم: صندوق جبران خسارات بین المللی
۹۷	گفتار سوم: مسئولیت تضامنی
۹۸	مبحث چهارم: نقش دولت مقر تأسیسات نانودر جبران خسارات
۹۹	مبحث پنجم: مراجع صالح به رسیدگی و رویه قضایی
۱۰۱	خلاصه جریان بحث
۱۰۳	رای دادگاه در خصوص مسئولیت مدنی خواندگان
۱۰۳	رای دادگاه در مورد جبران زیان های ناشی از جبران خسارت مادی خواهانها
۱۰۴	رای دادگاه در مورد معیار جبران خسارت معنوی خواهانها
۱۰۷	خلاصه بحث
۱۰۷	جمع بندی نتیجه گیری و پیشنهادها
۱۰۷	الف) جمع بندی
۱۰۸	ب) نتیجه گیری
۱۱۰	ج) پیشنهادات
۱۱۳	فهرست منابع
۱۱۳	۱- منابع فارسی
۱۱۶	۲- منابع لاتین

ما در عصری زندگی می‌کنیم که شاهد پیشرفتهای نوین و روزمره در عرصه های نوین علمی و تکنولوژیکی باشیم. دولتها و جوامع امروزی در جهت رعایت کامل حقوق افراد و احترام به حق آزادی و برابری بشد گام برمی‌دارند و در این راستا امکانات کافی را که بتواند این مهم را تامین نماید تدارک می‌بینند. بشر خلاق و مبتکر امروزی دست به اکتشافات و اختراعات نوینی زده که تدوین قوانین و مقررات لازم و کافی مربوط به آن را ضروری می‌سازد تا آرامش و آسایش خاطر افراد تامین گردد. یکی از این اکتشافات جدید استاده از فناوری فوق مدرن نانو و بهره برداری از آن در بخشهای مختلف پزشکی، صنعتی، نظامی و ... می‌باشد. نکته ای که نباید از نظر دور داشت این است که هر علم و تکنولوژی علیرغم این که در پی ایجاد راه و آسایش بیشتر و کمک به بشریت در جهت اهداف متعالی خود می‌باشد اما در بطن خود می‌تواند به صورت ناخواسته منجر به بروز پیامد و عواقب زیانباری نیز گردد تا جایی که امکان دارد به همان اندازه که می‌تواند نقش مفیدی در زندگی جوامع ایفا نماید، به همان اندازه نیز برای سلامت جسم و محیط زیستی انسانها مضر و زیانبار باشد و قطعا علوم نوین نانو نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد. و اینجاست که ضرورت و اهمیت توجه به قواعد عمومی مسئولیت مدنی آشکار می‌شود. زیرا با توجه به اینکه خساراتی که ممکن است از این علم به بشر وارد گردد می‌تواند هنگفت و غیر قابل اغماض باشد و آسیبهایی زیاده که عموما می‌تواند تا سالها به صورت پنهان و ناشناخته باقی بماند از خود بر جای بگذارد، مع الوفاً انصاف و عدالت اقتضا دارد که افراد زیان دیده در این رهگذر بتوانند به سهولت حقوق پایمال شده خود را بیابند در نتیجه سعی می‌کنیم یکی از بزرگترین مشکلاتی را که شاید پیش روی آسیب دیدگان باشد یعنی راههای جبران خسارت با تکیه بر اصول مسئولیت مدنی ناشی از نانو حل و برطرف نماییم و در این کتاب به این نتیجه رسیدیم که لازمه آن تدوین و وضع قوانین و مقرراتی است که زیان دیدگان را با مشکلات خاص اثبات زیان در فرایند پریچ و خم دادرسی مواجه نمایند و اینجاست که مسئله جذاب و تاثیر گذار مسئولیت مدنی مطرح می‌گردد. همچنین آنچه در این کتاب بدان پرداختیم این

بود که آیا برای جبران خسارت زیاندیدگان ناشی از فعالیتهای نانو، می‌توان به قواعد عمومی مسئولیت مدنی استناد نمود و آیا این قواعد در این خصوص کافی می‌باشد؟. برای پاسخ به این سؤال ضمن بررسی این نکته که نقش ارکان شناخته شده مسئولیت مدنی تاچه حد در این نوع خاص مسئولیت موثر می‌باشد به این نتیجه رسیدیم که در این دعاوی نیز استفاده از ۳ رکن شناخته شده دعوی مسئولیت مدنی (ضرر، فعل زیانبار و رابطه سببیت) مورد نیاز می‌باشد و دادگاه باید در رای خود هم خسارات مادی و هم خسارات معنوی را مورد حکم قرار دهد. اما آنچه که مهم است، بحث مداخلات ناشی از جبران خسارات در اثر این فناوری با استفاده از این ۳ رکن در دعاوی مسئولیت مدنی نانو^{۱۱} همراه با مبانی جدیدی باشد. بنابراین استفاده از مبانی و نظریات عمومی مسئولیت مدنی نوابگه می‌باشد و پیشنهاد می‌شود دست به تدوین مبانی خاص مانند اصل محدودیت مسئولیت هم برآورد نشده شود.

کلید واژگان: نانو، مسئولیت مدنی، انسان، محیط زیست، ضرر، زیان‌دیده، جبران خسارت

مقدمه

همواره یکی از جذابترین و در عین حال تاثیرگذارترین و پیچیدهترین مسائل در عالم حقوق مسئله مسئولیت مدنی می باشد. امروزه در محاکم، دعاوی بسیاری در این زمینه مطرح و ارای متعددی صادر می گردد که می توان خود به عنوان موضوعی جهت نقد و بررسی عمیق تر میان حقوقدانان تبدیل گردد. در کشور ما خصه ماً بعد از پیروزی انقلاب، تحقیقات متعددی در خصوص مبانی، ارکان و شرایط تحقق مسئولیت مدنی صورت پذیرفته است که این نشان از اهمیت موضوع دارد. مسئولیت مدنی در مقابل عام و وسیع خود عبارت است از الزام به جبران ضرر اعم از اینکه منشأ ضرر وقایع حقوقی باشد یا اعمال حقوقی. از سوی دیگر با پیشرفتهای نوین بشری در عرصه علم و تکنولوژی، شاهد این بوده ایم که بحث مسئولیت مدنی نیز دارای پیچیدگیهای خاص خود گشته و در تب و تاب تئوریهای جدیدی برای حل این مسأله قرار گرفته است. لازم به توضیح است امروزه به واقع نمی توان، برای انواع زیانهای به بار آمده که در اثر الزامات خارج از قراردادی برای صاحب زیان ایجاد مسئولیت می کنند، یک نسخه مش به یک خسارت را تجویز نمود، بلکه می طلبد تا با اتکا به تئوریهای مختص به هر نوع از زیان، در مسیر ایجاد راه حل برای جلوگیری از ضایع شدن حق زیانانیده یا زیانانیدگان بود. در بحث مسئولیت مدنی نام از فناوری نانو، با نوعی از مسئولیت مدنی روبه رو هستیم که به دلیل تازگی و طراوت محتوایی، به راحتی سایر موضوعات حیطه مسئولیت مدنی نمیتوانیم به اثبات زیان توسط فاعل زیان پردازیم و ناچاریم از برخی قواعد و در کنار هم قرار دادن آنها استفاده نماییم. این قواعد عبارتند از اصل مسئولیت محض، اصل محدود نمودن مسئولیت بهره بردار، اصل بیمه یا تضمین مالی اجباری و... امید است بتوان با استفاده از قواعد فوق و نیز شناخت ارکان مسئولیت مدنی ناشی از نانو تکنولوژی، حق مطلب را ادا نمود و در پایان نگارش این کتاب، به یک شناخت کامل از اصول مسئولیت مدنی ناشی از فناوری نانو دست یازید.